

A pavilon külső falán megjelenő kurátori szöveg

Szablyár Eszter írása

„Mire ön ennek a szövegnek a végére ér, 383 láthatatlan segítsége akadt. Úgy élünk ezzel a segítséggel, hogy tudomást sem veszünk róla, noha nyugati civilizációnk egyik meghatározó vívmányáról beszélünk. Bevezetése előtt a szövegek, azaz az egybefüggő és végtelen hosszú betűláncolatok, a 'scriptio continua' olvasása és értelmezése rendkívül fáradtságos feladatnak bizonyult. Nem véletlenül jelentette az olvasás az antikvitástól kezdve, hosszú évszázadokon keresztül főként a hangos felolvasást, ezzel könnyítették meg ugyanis maguknak és hallgatóságuknak is a szövegértést. Ezért látta el gyakran a felolvasó mindenféle, olvasást elősegítő jelzéssel a szöveget. És ez magyarázza azt is, hogy kényelmi szempontok miatt az ókorban gyakran még a felolvasást is rabszolgákra, vagy ahogy akkor nevezték, 'beszélő szerszámokra' bízta. A XI. századra azonban gyökeres változás következett be a nyugati kultúrában: az írott nyelv újjászervezésével a korábbi, szórványos előfordulással szemben általánosan és végérvényesen elterjedt a latin 'spatium', azaz a szóköz használata. A napjainkban leginkább space néven emlegetett fogalom tette végül lehetővé a szöveggel intimebb viszonyt kialakító, csendes olvasást. A szavak között megbúvó, szerény láthatatlanságba burkolózó karakter ezeréves diadalútját ünnepeljük ezúttal. A szóköz funkciója bevezetése óta változatlan, ezzel szemben megjelenése, vagyis a mérete koroktól, alkalmazási területtől, ízléstől függően változott. A hőskorban, a másolásra szánt kódexek esetében például, a szerzetesek kedvéért a szóköz méretét megduplázták, a középkori ciszterci szerzetesek az alapegységül szolgáló 'n' betű két szára közötti távolság kétszeresével számoltak, a kései tipográfus utódok pedig az adott betűtípus, a praktikus elvárások és a vizuális összhatás szolgálatába állítják a szóköz karakterét. A szavak közötti átvezetést biztosító semmikarakter ezúttal az alárendelt szerepkörből a középpontba kerül: a láthatóvá vált szóközők labirintusában tipográfiai és építészeti megnyilvánulásként elevenedik meg. Az építészeti szövetrengetegben felnagyított szóközőkön át haladunk, a körülöttünk lévő irodalmi szövegekből pedig egyre fogynak a betűk, az írásjelek, és egyre inkább előtérbe kerülnek a szóközők. A tipográfia hagyományos hangsúlyait fokozatosan felcserélő terekből egy kápolnaszerű zárványtérbe jutunk, az elvonulás és az olvasás szakrális csendjébe. Eltávolodunk a digitális kor szüntelen zajától, a folyamatos jelenlét nyomasztó kényszerétől. A mindent kizáró, meditációszerű olvasáshoz is elengedhetetlen csend terében végül szinte láthatatlanná halkanak a betűk, az írásjelek, a horizonton pedig apró csillagokként világít a szóköz-végtelen. A fejhallgatókban hallható csendzene végleg elszigetel minket az állandó morajlásától. Az emberi test az abszolút csendet imitáló szobákban felerősödő hangjainak, a szívdobogásnak, a légzés zörejeinek továbbá az űr hangjainak sajátos, misztikus elegye megteremti a további elmélyülésre ösztönző csendet. A csendet legbelül.”